

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА
АУДИТУ**

КАФЕДРА ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

з навчальної дисципліни

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА
(назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійної програми «Прикладна статистика та бізнес-
аналітика»

Київ

2022 рік

Методичні рекомендації для виконання практичних занять з дисципліни «Економіка підприємства» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» / Укладач Л.С. Новіченко. Київ: НАСОА, 2022. 42 с.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри обліку, аудиту та оподаткування. Протокол від «30» серпня 2022 року, №1.

Розглянуто та рекомендовано Вченою Радою обліково-статистичного факультету НАСОА. Протокол від «31» серпня 2022 року, № 1.

Рецензенти:

1. Іваненко В.О., доцент кафедри економіки, менеджменту, маркетингу та готельно-ресторанної справи Житомирського державного університету імені Івана Франка u.ua к.е.н., доцент.

2. Петраковська О.В. доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, к.е.н., доцент.

©Новіченко Л.С.,
2022 рік

ЗМІСТ

1.	Загальні положення.....	4
2.	Тематика практичних занять.....	7
3.	Ситуаційні завдання, задачі та вправи за кожною темою, які розглядаються на практичних заняттях з навчальної дисципліни.....	9
4.	Рекомендована література.....	48

1. Загальні положення

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни – формування системи базових знань щодо механізму функціонування підприємства в сучасних умовах, формування економічного мислення і системи спеціальних знань про базові поняття щодо господарської та фінансової діяльності підприємства, змісту її окремих напрямів, а також розрахунку показників, що характеризують ефективність та результативність діяльності суб'єкта господарювання.

1.2. Завдання вивчення навчальної дисципліни: вивчення підприємства як суб'єкта господарювання та основних напрямів його діяльності; опанування методологічних та методичних засад планування діяльності підприємства; формування програми виробництва продукції та її реалізації, визначення виробничої потужності підприємства; встановлення складових ресурсного потенціалу підприємства та шляхів його ефективного використання; дослідження теоретичних засад формування й використання трудових ресурсів підприємства та системи їх матеріального стимулювання, методичних підходів до їх аналізу ефективності їх використання; вивчення теоретичних засад формування та використання майнових ресурсів підприємства, методичних підходів до їх аналізу та планування; встановлення порядку формування фінансових ресурсів підприємства; побудова механізмів формування економічних результатів господарської діяльності підприємства та оцінки її ефективності; виявлення напрямів розвитку підприємства, запобігання кризовим явищам та банкрутству, забезпечення економічної безпеки підприємства

1.3. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

– правові основи функціонування підприємства як суб'єкта господарювання;

- структуру ресурсів підприємства, джерела їх формування та напрямки ефективного використання;
- визначення результатів діяльності підприємства;
- методи оцінки ефективності роботи підприємства;
- види цін та методи ціноутворення;
- основні положення організації, планування та державного регулювання діяльності підприємства;
- принципи мотивації трудової діяльності, форми та системи оплати праці на підприємстві;
- порядок формування кошторисів, планування діяльності підприємства;
- методичні основи оцінки фінансово-економічних результатів та ефективності діяльності підприємства.

ВМІТИ:

- аналізувати ефективність роботи підприємства;
- проводити оцінку впливу чинників зовнішнього середовища на діяльність підприємства;
- вибирати найбільш перспективні шляхи розвитку виробництва;
- обирати метод ціноутворення та визначати ціну на продукцію;
- розраховувати та аналізувати показники ефективності діяльності підприємства;
- складати кошторис витрат на виробництво продукції;
- оцінювати фінансовий стан підприємства;
- визначати економічну доцільність інвестицій; складати довгострокові та короткострокові плани діяльності підприємства, застосовувати на практиці оперативне планування.

1.4. Найменування компетентностей, формування яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни:

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків

1.5. Програмні результати навчання:

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН 18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН 19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

2. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
1	2
1	<p>Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання</p> <p style="text-align: center;">План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття підприємства та його основні характеристики. 2. Класифікація підприємств. 3. Загальна структура підприємства. 4. Добровільні та інституціональні об'єднання підприємств. 5. Поняття і характеристика ринкового середовища. 6. Складові елементи ринкової інфраструктури
2	<p>Тема 2. Основи підприємницької діяльності</p> <p style="text-align: center;">План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Державна політика активізації підприємницької діяльності 2. Договірні взаємовідносини і партнерські зв'язки у підприємницькій діяльності 3. Форми співробітництва у сферах виробництва, товарообміну, торгівлі та фінансових відносинах 4. Тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародний бізнес 5. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу
3	<p>Тема 3. Система управління підприємством</p> <p style="text-align: center;">План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємством. 3.2. Принципи управління та їх характеристика 3.3. Типи організаційних структур управління підприємствами
4	<p>Тема 4. Трудові ресурси підприємства, мотивація та оплата праці</p> <p style="text-align: center;">План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Трудові ресурси підприємства та їх класифікація. 4.2. Система управління персоналом підприємства 4.4. Методи оцінки та відбору працівників для підприємства 4.5. Продуктивність праці персоналу підприємства 4.6. Мотивація трудової діяльності працівників 4.7. Економічна сутність, форми та системи оплати праці 4.8. Додаткова заробітна плата та порядок її формування.
5	<p>Тема 5. Матеріальні активи підприємства</p> <p style="text-align: center;">План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Класифікація, оцінка та структура основних засобів 5.2. Амортизація основних засобів та методи її нарахування 5.3. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи ефективнішого використання основних фондів підприємства

1	2
6	<p>Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи</p> <p>План:</p> <p>6.1. Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства</p> <p>6.2. Поняття та елементний склад нематеріальних активів</p> <p>6.3. Оцінка нематеріальних активів</p> <p>6.4. Методи нарахування амортизації нематеріальних активів</p>
7	<p>Тема 7. Оборотні активи підприємства</p> <p>План:</p> <p>7.1. Елементний склад оборотних активів та їх характеристика</p> <p>7.2. Нормування витрат і розрахунків необхідного обсягу оборотних активів підприємства</p> <p>7.3. Оцінка ефективності використання оборотних активів</p> <p>7.4. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів</p>
8	<p>Тема 8. Інвестиційна та інноваційна діяльність підприємства</p> <p>План:</p> <p>8.1. Поняття, склад і структура інвестицій.</p> <p>8.2. Формування і регулювання фінансових інвестицій на підприємстві.</p> <p>8.3. Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій.</p> <p>8.4. Поняття, змістовна характеристика і види інноваційних процесів</p> <p>8.5. Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень та ефективності технічних нововведень</p>
9	<p>Тема 9. Техніко-технологічна база виробництва</p> <p>План:</p> <p>9.1. Характеристика виробництва</p> <p>9.2. Складові техніко-технологічної бази і шляхи її формування на підприємстві</p> <p>9.3. Характеристика і форми технічного розвитку підприємства</p> <p>9.4. Лізинг: сутність, види, особливості здійснення</p>
10	<p>10. Організація виробництва продукції на підприємстві</p> <p>План:</p> <p>10.1. Характеристика та структура виробничого процесу</p> <p>10.2. Принципи організації виробничого процесу</p> <p>10.3. Організаційні типи виробництва</p> <p>10.4. Методи організації виробництва</p> <p>10.5. Суть і соціально-економічне значення застосування різних форм організації виробництва</p>
11	<p>Тема 11. Виробнича і соціальна інфраструктура підприємства</p> <p>План:</p> <p>11.1. Виробнича і соціальна інфраструктура підприємства</p> <p>11.2. Система технічного обслуговування підприємства</p> <p>11.3. Планування соціального розвитку підприємства</p> <p>11.4. Відтворення і розвиток інфраструктури підприємства</p>

1	2
12	<p>Тема 12. Прогнозування, планування і регулювання діяльності підприємства</p> <p>План:</p> <p>12.1. Прогнозування розвитку суб'єктів господарювання</p> <p>12.2. Тактичне та оперативне планування на підприємстві</p> <p>12.3. Суть і призначення бізнес-планування</p> <p>12.4. Стратегічне планування діяльності підприємства</p>
13	<p>Тема 13. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції</p> <p>План:</p> <p>13.1. Поняття, класифікація та показники обсягу продукції</p> <p>13.2. Функції, принципи і концепції маркетингової діяльності на підприємстві</p> <p>13.3. Виробнича програма підприємства та порядок її формування</p> <p>13.4. Матеріально-технічне забезпечення виробництва</p> <p>13.5. Якість і конкурентоспроможність продукції</p>
14	<p>Тема 14. Валові витрати і ціни на продукцію</p> <p>План:</p> <p>14.1. Сутність, класифікація витрат підприємства</p> <p>14.2. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції.</p> <p>14.3. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції</p> <p>14.4. Обчислення собівартості окремих виробів</p>
15	<p>Тема 15. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства</p> <p>План:</p> <p>15.1. Характеристика фінансової діяльності підприємства</p> <p>15.2. Фінансовий план підприємства</p> <p>15.3. Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства</p> <p>15.4. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства</p>
16	<p>Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства</p> <p>План:</p> <p>16.1. Економічна безпека суб'єктів господарювання</p> <p>16.2. Стратегія формування високого рівня економічної безпеки підприємства</p> <p>16.3. Характеристика та організаційні форми реструктуризації підприємства</p> <p>16.4. Санація підприємства</p> <p>16.5. Нормативне регулювання процедури банкрутства в Україні</p> <p>16.6. Процес ліквідації суб'єкта господарювання</p>
Разом	

3. Ситуаційні завдання, задачі та вправи за кожною темою, які розглядаються на практичних заняттях з навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання

План:

1. Поняття підприємства та його основні характеристики.
2. Класифікація підприємств.
3. Загальна структура підприємства.
4. Добровільні та інституціональні об'єднання підприємств.
5. Поняття і характеристика ринкового середовища.
6. Складові елементи ринкової інфраструктури.

Питання для самоконтролю знань:

1. В чому полягає мета функціонування підприємства на ринку?
2. Назвіть основні характеристики підприємства як первинної ланки виробничої сфери?
3. Якими нормативними документами врегульовано трактування поняття «суб'єкт господарювання», «підприємство»?
4. Які класифікаційні ознаки та види підприємств вам відомі?
5. Які документи підприємства належать до установчих?
6. Які існують види об'єднань підприємств?

Завдання 1.1

Необхідно:

Навести визначення модельного статуту. Навести перелік підприємств, які мають право використовувати модельний статут. Надати перелік основних розділів модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю та їх коротку характеристику (відповідь оформити у вигляді таблиці 1).

Дані для виконання:

Таблиця 1

Характеристика модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю

№ з/п	Розділ модельного статуту	Характеристика
1		
2		
3		

Завдання 1.2

Необхідно:

Навести перелік основних положень та відомостей, які повинен містити статут, засновницький договір суб'єкта господарювання.

Дані для виконання:

Установчими документами суб'єкта господарювання є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут. Використовуючи, ст. 57 Господарського кодексу України, необхідно зазначити змістовне наповнення зазначених установчих документів.

Завдання 1.3

Необхідно:

Заповнити форму 1 – реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи, утвореної шляхом заснування нової юридичної особи.

Дані для виконання:

Для виконання завдання використати форму 1 «Форма 1 – реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи, утвореної шляхом заснування нової юридичної особи» за вибором студента.

Завдання 1.4

Необхідно:

На основі використання положень Господарського кодексу України охарактеризувати особливості створення та функціонування різних форм об'єднань підприємств.

Дані для виконання:

Вид об'єднання	Зміст	Основне призначення та завдання функціонування
Асоціація		
Корпорація		
Консорціум		
Концерн		
Трест		

Завдання 1.5

Необхідно:

Доповнити наведені на рис. 1 елементи ринкової інфраструктури.

Дані для виконання:

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 14]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 2. Основи підприємницької діяльності

План:

1. Державна політика активізації підприємницької діяльності.
2. Договірні взаємовідносини і партнерські зв'язки у підприємницькій діяльності.
3. Форми співробітництва у сферах виробництва, товарообміну, торгівлі та фінансових відносинах.
4. Тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародний бізнес.
5. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу.

Питання для самоконтролю знань:

1. Охарактеризуйте принципи здійснення підприємницької діяльності.
2. Хто належить до кінцевих бенефіціарних власників юридичної особи?
3. Роль та значення договорів в організації економічних відносин між суб'єктами господарювання.
4. Назвіть основні закони, що регулюють порядок створення та діяльності різних видів господарських товариств.
5. Охарактеризуйте форми співробітництва у сфері виробництва.
6. Зазначте основні проблеми розвитку спільних підприємств в Україні.

Завдання 2.1

Необхідно:

На основі чинного законодавства провести порівняльний аналіз господарських товариств. Навести їх спільні та відмінні ознаки (табл. 2).

Дані для виконання:

Таблиця 2

Порівняльна характеристика господарських товариств

Порівняльна ознака	Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю	Товариство з додатковою відповідальністю	Повне товариство	Командитне товариство
Засновницькі документи					
Розмір статутного капіталу					
Кількість учасників					
Порядок формування статутного капіталу					
Ступінь та розподіл відповідальності					
Система органів управління					
Публічність					

Завдання 2.2

Необхідно:

Відповідно до вимог Цивільного кодексу України охарактеризувати основні розділи та обов'язкові елементи договору, надати їх коротку характеристику.

Завдання 2.3

Необхідно:

Охарактеризувати зміст видів співробітництва у сфері виробництва (табл. 1).

Дані для виконання:

№ з/п	Види співробітництва	Зміст	Переваги та недоліки використання
1	Виробнича кооперація		
2	Проектне фінансування		
3	Управління за контрактом		
4	Підрядне виробництво		
5	Спільне підприємництво		

Завдання 2.4

Необхідно:

Навести приклади франчайзингових компаній в Україні. Зазначити переваги та недоліки застосування франчайзингу. Відповідь оформити у вигляді таблиці 2.

Дані для виконання:

Таблиця 2

Переваги та недоліки використання франчайзингу підприємствами

Переваги франчайзингу	Недоліки франчайзингу	Перелік франчайзингових підприємств в Україні

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3]

Інформаційні ресурси: [3, 4, 5]

Тема 3. Система управління підприємством

План:

- 3.1. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємством.
- 3.2. Принципи управління та їх характеристика.
- 3.3. Типи організаційних структур управління підприємствами.

Питання для самоконтролю знань:

1. Охарактеризуйте планування як функцію управління.
2. В чому полягає зміст контролю як основної функції управління?
3. Наведіть перелік принципів управління.
4. Назвіть переваги та недоліки лінійної структури управління підприємствами.
5. Охарактеризуйте лінійно-функціональну структуру управління підприємством.
6. Які форми мотивації праці застосовуються сучасними підприємствами?

Завдання 3.1

Необхідно:

Навести приклади (зобразити графічно) основних типів організаційних структур управління реально діючих підприємств.

Дані для виконання:

Для виконання завдання навести приклади лінійної, функціональної та лінійно-функціональної типів організаційних структур управління підприємствами. Організаційні структури підприємств можуть бути використані з офіційних сайтів суб'єктів господарювання.

Завдання 3.2

Необхідно:

Навести переваги та недоліки дивізійної та матричної організаційних структур управління підприємствами.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Тип організаційної структури управління підприємством	Переваги	Недоліки
Дивізійна		
Матрична		

Завдання 3.3

Необхідно:

Навести перелік чинників, які впливають на вибір організаційної структури новоствореного середнього підприємства приватної форми власності. Чинники згрупувати за наступними видами (табл. 2).

Дані для виконання:

Таблиця 2

№ з/п	Група чинників	Складові
1	Зовнішнє середовище	
2	Технологія виробництва	
3	Стратегія діяльності та цілі функціонування	
4	Географічне розташування	
5	Поведінка працівників	

Рекомендована література:

Базова: [2, 4, 5, 6, 7, 10]

Допоміжна: [1, 2, 3, 8, 15]

Інформаційні ресурси: [3, 4]

Тема 4. Трудові ресурси підприємства, мотивація та оплата праці

План:

- 4.1. Трудові ресурси підприємства та їх класифікація.
- 4.2. Система управління персоналом підприємства.
- 4.4. Методи оцінки та відбору працівників для підприємства.
- 4.5. Продуктивність праці персоналу підприємства.
- 4.6. Мотивація трудової діяльності працівників.
- 4.7. Економічна сутність, форми та системи оплати праці.
- 4.8. Додаткова заробітна плата та порядок її формування.

Питання для самоконтролю знань:

1. Дайте визначення понять «трудові ресурси», «кадри».
2. Надайте характеристику промислово-виробничому персоналу.

3. Який персонал належить до непромислового персоналу?
4. Охарактеризуйте фактори, які сприяють зростанню продуктивності праці працівників.
5. Назвіть форми (види) мотивації персоналу підприємства.
6. Назвіть форми оплати праці персоналу.

Завдання 4.1

Необхідно:

Визначити коефіцієнти обороту кадрів по прийому та звільненню. Зазначити ймовірні причини зростання коефіцієнту обороту зі звільнення.

Дані для виконання:

Середньооблікова чисельність працівників підприємства становить 825 чол.

Чисельність працівників, прийнятих на роботу – 25 чол..

Чисельність працівників, звільнених з роботи – 36 чол..

Завдання 4.2

Необхідно:

Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності кадрів

Дані для виконання:

Середньооблікова чисельність працівників за звітний період склала 400 осіб. На протязі року прийнято на роботу 30 осіб, звільнено 45 осіб, в тому числі за порушення трудової дисципліни 17 чоловік, за власним бажанням 15 осіб.

Завдання 4.3

Необхідно:

Визначити, яке заплановане зростання продуктивності праці на підприємстві.

Дані для виконання:

У минулому році було виготовлено продукції на суму 2210 млн грн. У році, що планується, її випуск збільшиться на 5 %. Чисельність працюючих у минулому році склала 2500 осіб, але ж планом передбачено скоротити її на 50 осіб.

Завдання 4.4

Необхідно:

Обчислити місячну заробітну плату головного бухгалтера, здійснити всі необхідні відрахування та утримання податків із заробітної плати. Обчислити заробітну плату до виплати.

Дані для виконання:

Місячний оклад головного бухгалтера становить 18000,00 грн. У звітному місяці він має відпрацювати 24 дні, але йому було надано відпустку без збереження утримання строком на 8 календарних днів. З фонду матеріального заохочення головному бухгалтеру нараховано премію в розмірі 25 % фактичного заробітку.

Завдання 4.5

Необхідно:

Розрахувати місячну заробітну плату працівника, здійснити всі необхідні відрахування та утримання податків із заробітної плати. Обчислити заробітну плату до виплати.

Дані для виконання:

Протягом місяця працівником відпрацьовано 10 робочих днів при нормі 21 робочий день. 4 календарних дні працівник відпрацював у вихідний день. Оклад працівника згідно з штатним розкладом становить 15000,00 грн.

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5, 9]

Допоміжна: [1, 2, 3, 4, 9, 13, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 5. Матеріальні активи підприємства

План:

5.1. Матеріальні активи як сукупність виробничих засобів та іншого майна підприємства.

5.2. Видова класифікація та структура основних засобів.

5.3. Оцінка основних засобів підприємства.

5.4. Характеристика процесу відтворення основних засобів.

5.5. Амортизація основних засобів та методи її нарахування.

5.6. Виробнича потужність підприємства.

Питання для самоконтролю знань:

1. Наведіть класифікацію матеріальних активів підприємства.
2. Дайте визначення терміну «основні засоби».
3. Чим необоротні активи відрізняються від основних засобів?
4. Назвіть види основних засобів підприємства.
5. Чим відрізняються між собою господарський та підрядний спосіб проведення ремонту основних засобів?
6. Які методи нарахування амортизації основних засобів вам відомі?

Завдання 5.1

Необхідно:

Визначити показники ефективності використання основних засобів за звітний та плановий рік

Дані для виконання:

В звітному періоді загальна сума чистого доходу підприємства склала 1313 тис. грн., середньорічна вартість основних засобів 1010 тис. грн., чисельність працівників – 11 осіб. В наступному році планується збільшення чистого доходу на 20 %, а чисельність працівників на - 8 осіб.

Завдання 5.2

Необхідно:

Визначити первісну вартість обладнання для підприємства.

Дані для виконання:

Підприємство оплатило контрагенту нерезиденту вартість обладнання в розмірі 205 тис. грн. Витрати, пов'язані з доставкою обладнання на підприємство, становили 18 тис. грн., витрати, пов'язані з його оформленням на митниці та сплатою мита - 26 тис. грн., витрати на страхування доставки обладнання - 15 тис. грн. Сума комісійних посереднику становила 14,5 тис. грн.

Завдання 5.3

Необхідно:

Розрахувати щомісячну та річну суму амортизації та накопиченого зносу обладнання з використанням прямолінійного та кумулятивного методів нарахування амортизації

Дані для виконання:

Підприємство придбало обладнання первісною вартістю 250 000 грн. Передбачуваний строк корисного використання – 5 років (дорівнює мінімально допустимому строку, установленому пп. 138.3.3 ПК). Ліквідаційна вартість об'єкта – 10 000 грн.

Завдання 5.4

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу прямолінійним методом

Дані для виконання:

Підприємством придбано об'єкт основних засобів – сейф офісний, первісна вартість якого 7220 грн.

Підприємством установлені:

строк корисного використання – 10 років;

ліквідаційна вартість – 200 грн.;

метод амортизації – прямолінійний.

Завдання 5.5

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу методом зменшення залишкової вартості

Дані для виконання:

Підприємство придбало устаткування, первісна вартість якого 50000 грн. Строк корисного використання устаткування – 5 років, а ліквідаційна вартість – 2000 грн. Для нарахування амортизації підприємство застосовує метод зменшення залишкової вартості. Виконання завдання здійснити шляхом заповнення табл. 1.

Норма амортизації устаткування складе:

$$1 - \sqrt[5]{\frac{2000}{50000}} = 1 - 0,5253 = 0,4747.$$

Таблиця 1

Метод зменшення залишкової вартості

Рік	Розрахунок	Сума амортизації, грн.		Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
		річна	місячна		
1					
2					
3					

4					
5					

** Незначні арифметичні розбіжності, що виникають за рахунок округлень, можна компенсувати при нарахуванні амортизації за останній рік використання об'єкта.*

Завдання 5.6

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу методом прискореного зменшення залишкової вартості

Дані для виконання:

Підприємство придбало ноутбук. Первісна вартість об'єкта ОЗ становить 24600 грн., а строк корисного використання – 4 роки. Ліквідаційна вартість об'єкта ОЗ – 300 грн. При нарахуванні амортизації підприємство застосовує метод прискореного зменшення залишкової вартості.

За даними завдання норма амортизації об'єкта ОЗ складе:

$$2 : 4 = 0,5.$$

Розрахунок суми амортизаційних відрахувань протягом строку корисного використання об'єкта ОЗ оформити у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Метод прискореного зменшення залишкової вартості

Рік	Розрахунок	Сума амортизації, грн.		Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
		річна	місячна		
1					12300,00
2					6150,00
3					3075,00
4					300,00

** Річну суму амортизації за останній рік використання об'єкта ОЗ слід визначати як різницю між залишковою вартістю такого об'єкта на початок року і його ліквідаційною вартістю.*

Завдання 5.7

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу кумулятивним методом.

Дані для виконання:

Підприємство придбало устаткування первісною вартістю 70000 грн. При зарахуванні устаткування на баланс наказом по підприємству встановлено:

строк корисного використання устаткування – 5 років;

ліквідаційна вартість – 2500 грн.;

метод нарахування амортизації – кумулятивний.

Розрахуємо суму амортизації.

Оскільки очікуваний строк використання об'єкта ОЗ становить 5 років, то сума чисел років використання об'єкта ОЗ визначається так:

$$1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15 \text{ або } (5 + 1) \times 5 : 2 = 15.$$

Кумулятивний коефіцієнт дорівнює:

у перший рік експлуатації – $5/15$;

у другий рік – $4/15$;

у третій рік – $3/15$;

у четвертий рік – $2/15$;

у п'ятий рік – $1/15$.

Вартість устаткування, яка амортизується: $70000 \text{ грн.} - 2500 \text{ грн.} = 67500 \text{ грн.}$

Розподіл сум амортизаційних відрахувань за роками у результаті застосування кумулятивного методу оформити у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3

Нарахування амортизації кумулятивним методом

Рік	Розрахунок	Сума амортизації, грн.		Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
		річна	місячна		
1					
2					
3					
4					
5					

Завдання 5.8

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу виробничим методом.

Дані для виконання:

Підприємство придбало верстат з первісною вартістю 120000 грн. Ліквідаційна вартість установлена підприємством на рівні 20000 грн. Підприємство використовує виробничий метод нарахування амортизації. Устаткування передбачається використовувати для виробництва 500000 деталей.

Виробнича ставка амортизації становить:

$$(120000 \text{ грн.} - 20000 \text{ грн.}) : 500000 \text{ од.} = 0,2 \text{ грн./од.}$$

Розподіл суми амортизаційних оформити у вигляді таблиці 4.

Таблиця 4

Виробничий метод нарахування амортизації

Період експлуатації, міс.	Фактичний обсяг виготовленої продукції за місяць, од.	Місячна сума амортизації, грн.	Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
1-й	12500			
2-й	13000			
3-й	12000			
4-й	11850			
<...>				
n	12750			

* Визначають таким чином: $12500 \text{ од.} \times 0,2 \text{ грн./од.} = 2500 \text{ грн. і т. д.}$

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 3, 4, 5]

Тема 6. Нематеріальні активи підприємства

План:

- 6.1. Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку.
- 6.2. Елементний склад нематеріальних активів.
- 6.3. Оцінка та визначення термінів корисної експлуатації нематеріальних активів.
- 6.4. Методи амортизації нематеріальних активів.

Питання для самоконтролю знань:

1. Наведіть класифікацію нематеріальних активів підприємства.
2. Які фактори впливають на визначення строку корисної експлуатації нематеріальних активів.
3. Назвіть перелік об'єктів права інтелектуальної власності, які врегульовані нормами Цивільного кодексу України.
4. Методи оцінки нематеріальних активів та їх характеристика.
5. Порядок реєстрації торгівельної марки.
6. Які методи нарахування амортизації нематеріальних активів використовуються суб'єктами господарювання?

Завдання 6.1

Необхідно:

Навести перелік об'єктів авторського права відповідно до вимог закону України «Про авторське право і суміжні права»

Дані для виконання:

Закон України «Про авторське право і суміжні права» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

Завдання 6.2

Необхідно:

Навести визначення поняття «нематеріальні активи» (мінімум 5 трактувань) та оформити трактування у вигляді табл. 1.

На основі аналізу систематизованих трактувань поняття визначити економічний зміст нематеріальних активів.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Трактування поняття «нематеріальні активи» в науковій літературі

№ з/п	Автор, джерело	Визначення поняття
1		
2		
3		
4		
5		

Завдання 6.3

Необхідно:

Оцінити вартість гудвілу.

Дані для виконання:

Ринкова вартість активів підприємства складає 71000 грн., нормалізований чистий прибуток – 10000 грн. Середній доход на активи дорівнює 13%, а ставка капіталізації – 22% (табл. 2).

Таблиця 2

Показник	Розрахунок	Результат
Ринкова вартість активів		
Нормалізований чистий прибуток		
Очікуваний прибуток (Ринкова вартість активів*Середній доход на активи)		
Надлишковий прибуток		

(різниця між нормалізованим чистим прибутком та очікуваним прибутком)		
Вартість надлишкового прибутку (Надлишковий прибуток / ставку капіталізації)		
Вартість надлишкового прибутку і ринкової вартості активів (ринкова вартість активів + вартість надлишкового прибутку)		

Завдання 6.4

Необхідно:

Дати короткі письмові відповіді на наступні питання:

1. Які умови надання правової охорони торговельній марці? (Ст. 5 Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг")
2. Зазначити, які позначення не можуть одержати правову охорону? (відповідно до умов Законом України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" підстави для відмови в наданні правової охорони (ст. 6 закону)).
3. Які права має власник свідоцтва України на торговельну марку? (Ст. 16 Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг")

Завдання 6.5

Необхідно:

Розв'язати практичну ситуацію. Відповідь обґрунтувати.

Дані для виконання:

Харківський механічний завод за договором передав товариству «Перспектива» комплект розробленої його спеціалістами конструкторської документації на виготовлення приладу для визначення вмісту нітратів в овочах та фруктах. Згідно з умовами договору завод, крім документації, також зобов'язався передати досвід по налагодженню технологічного процесу. Яким договором мають бути врегульовані відносини сторін? Які умови мають бути визначені в цьому договорі?

Рекомендована література:

Базова: [2,3, 4, 5, 8]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 7. Оборотні активи підприємства

План:

- 7.1. Елементний склад оборотних активів і їх характеристика.
- 7.2. Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних активів підприємства.
- 7.3. Основні показники рівня ефективності використання оборотних активів.
- 7.4. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення.

Питання для самоконтролю знань:

1. Назвіть види оборотних активів підприємства.
2. Нормування оборотних коштів та активів.
3. Показники ефективності використання оборотних активів.
4. Нормування оборотних коштів для створення виробничих запасів.
5. Нормування оборотних коштів у незавершеному виробництві і витратах майбутніх періодів.
6. Нормування оборотних коштів для створення запасів готової продукції.

Завдання 7.1

Необхідно:

Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві безперервно діючого підприємства

Дані для виконання:

Річна виробнича програма становить 8000 одиниць продукції за собівартості кожної 520 грн. Тривалість виробничого циклу – 5 днів. Вартість сировини й матеріалів, які витрачаються у перший день циклу, становить 70 % собівартості виробу. Решта витрат розподіляються за днями виробничого циклу рівномірно

Завдання 7.2

Необхідно:

Визначити норматив власних оборотних засобів підприємства у незавершеному виробництві за таких умов: повна собівартість продукції – 80 грн., одноразові витрати на виготовлення одиниці продукції – 8 грн., річний обсяг випуску продукції 1000 шт., тривалість виробничого циклу 10 днів.

Дані для виконання:

Норматив власних оборотних засобів підприємства у незавершеному виробництві розраховується за формулою:

$$H_{\text{НЗВ}} = \frac{C_{\text{повна.од}} \cdot Q \cdot T_{\text{ц}} \cdot K_{\text{нв}}}{D_{\text{к}}},$$

Де $C_{\text{повна од}}$ – повна собівартість одиниці продукції, грн.

Q – річний обсяг випуску продукції, шт.

$T_{\text{ц}}$ – тривалість виробничого циклу, дні

$K_{\text{нв}}$ – коефіцієнт наростання витрат

$D_{\text{к}}$ – кількість календарних днів у році, дні

Завдання 7.3

Необхідно:

Розрахувати коефіцієнт виходу готової продукції і виявити резерви збільшення випуску продукції за рахунок раціональнішого використання сировини.

Дані для виконання:

Фактична вага сировини, що надійшла у виробництво, 320 т. Вага готової продукції – 120 т. Коефіцієнт виходу готової продукції у базовому році становив 0,36.

Завдання 7.4

Необхідно:

Визначити можливий обсяг реалізації продукції в наступному році за незмінної суми обігових коштів та зменшеної на 6 днів тривалості їх обороту.

Дані для виконання:

На підприємстві за звітний рік реалізовано товарної продукції на суму 40 тис. грн при середніх залишках обігових коштів 6800 грн.

Завдання 7.5

Необхідно:

Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві безперервно діючого підприємства.

Дані для виконання:

Річна виробнича програма становить 8000 одиниць продукції за собівартості кожної 520 грн. Тривалість виробничого циклу – 5 днів. Вартість сировини й матеріалів, які витрачаються у перший день циклу, становить 70%

собівартості виробу. Решта витрат розподіляються за днями виробничого циклу рівномірно.

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6]

Інформаційні ресурси: [1, 2, 4, 5]

Тема 8. Інвестиційна та інноваційна діяльність підприємства

План:

- 8.1. Поняття, склад і структура інвестицій.
- 8.2. Визначення необхідного обсягу і джерел фінансування виробничих інвестицій.
- 8.3. Формування і регулювання фінансових інвестицій на підприємстві.
- 8.4. Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій.
- 8.5. Поняття інновацій та їх класифікація.
- 8.6. Інноваційний процес та його характеристики.
- 8.7. Сутність і завдання, складові інноваційної політики підприємства.

Питання для самоконтролю знань:

1. Назвіть джерела фінансування інвестицій.
2. Які відмінності між прямими та портфельними іноземними інвестиціями?
3. Назвіть види цінних паперів та надайте їх характеристику.
4. Надайте перелік основних показників оцінки ефективності виробничих інвестицій.
5. Сутність і завдання інноваційної політики підприємства.
6. Назвіть особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

Завдання 8.1

Необхідно:

Використовуючи положення закону України «Про інвестиційну діяльність» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>) навести характеристику наступних елементів інвестиційної діяльності:

- Об'єкти інвестиційної діяльності
- Суб'єкти інвестиційної діяльності
- Джерела фінансування інвестиційної діяльності

Завдання 8.2

Необхідно:

Визначити порядок оподаткування дивідендів (заповнити табл. 1).

Розрахувати податки та визначити суму дивідендів до виплати, використовуючи дані для виконання.

Дані для виконання

Таблиця 1

Особливості оподаткування дивідендів

Умови оподаткування	ПДФО, ставки оподаткування	Податок на прибуток, ставки оподаткування

ТОВ «А», платник податку на прибуток на загальних підставах, у звітному періоді здійснює нарахування та виплату дивідендів наступним учасникам:

Попов В.А. – 1250,00 грн.

Кравенко П.О. – 6000,00 грн.

Могилянський Б.В. – 15468,00 грн.

Новик Л.Ю. – 72300,00 грн.

Мельник Ю.Л. – 6530,00 грн.

Ревенко В.А. – 789321,00 грн. ТОВ «Б» – 89620,36 грн. (платник податку на прибуток)

ТОВ «К» – 54200,00 грн. (платник єдиного податку 3 група)

Завдання 8.3

Необхідно:

Надати перелік та коротку характеристику факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які стимулюють розвиток інноваційних процесів підприємства (мінімум 4 фактори). Відповідь оформити у вигляді таблиці 2.

Дані для виконання:

Таблиця 2

Характеристика факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які стимулюють розвиток інноваційних процесів підприємства

№ з/п	Найменування фактору	Характеристика впливу на інноваційну діяльність
фактори внутрішнього середовища		
1	Високий рівень кваліфікації персоналу підприємства	Зростання вартості людського капіталу підприємства, залучення досвідченого та висококваліфікованого персоналу для розробок проектів та необхідної

		документації, для їх реалізації, зменшення витрат на проведення НДД
2		
3		
4		
фактори зовнішнього середовища		
5	Високий попит споживачів на інноваційну продукцію підприємства	Нарощення обсягів виробництва та продажу інноваційної продукції, розширення та удосконалення маркетингової політики в частині реалізації інноваційної продукції
6		
7		
8		

Завдання 8.4

Необхідно:

1. Надати перелік та коротку характеристику факторів, які стримують інноваційну діяльність підприємства.

2. Надати опис впливу інноваційного фактору на економічне зростання на діяльність промислових підприємств.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 7, 12, 13]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4]

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 9. Техніко-технологічна база виробництва

План:

9.1. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва

9.2. Складові техніко-технологічної бази і шляхи її формування на підприємстві

9.3. Характеристика і форми технічного розвитку підприємства

9.4. Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства

9.5. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва

Питання для самоконтролю знань:

1. Охарактеризуйте технічну складову техніко-технологічної бази виробництва.
2. З яких елементів складається технологічна складова техніко-технологічної бази виробництва?
3. У чому полягає зміст системи управління технічним розвитком підприємства?
4. Яка мета використання лізингу в діяльності суб'єктів господарювання?
5. Наведіть визначення поняття «виробнича потужність підприємства».
6. Які типи виробництва притаманні для великих підприємств?

Завдання 9.1

Необхідно:

Визначити виробничу потужність кондитерського цеху.

Дані для виконання:

Визначити виробничу потужність кондитерського цеху (3 електричних печі) та його виробничу програму, якщо середня тривалість випікання кондитерських виробів вагою 1 кг становить 30 хв., тривалість зміни – 8 год., режим роботи однозмінній. Номінальний фонд робочого часу – 250 днів/рік, а втрати робочого часу 5 %. Виробнича потужність кондитерського цеху визначається потужністю печей = 0,85.

Завдання 9.2

Необхідно:

Навести класифікацію лізингу та здійснити короткий опис змісту його видів. Мінімальна кількість ознак класифікації повинна складати не менше 5 ознак.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Класифікація лізингу як форми оновлення технічної бази виробництва

Ознака класифікації	Види лізингу	Коротка характеристика

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 8, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 10. Організація виробництва продукції на підприємстві

План:

10.1. Характеристика та структура виробничого процесу.

10.2. Принципи організації виробничого процесу.

10.3. Організаційні типи виробництва.

10.4. Методи організації виробництва.

Питання для самоконтролю знань:

1. В чому полягає раціональна організація виробництва?
2. Назвіть основні цілі організації виробництва та надайте їх коротку характеристику.
3. Охарактеризуйте непотоковий метод організації виробництва.
4. Яка особливість використання потокового методу організації виробництва?
5. Яка головна мета організації виробництва на підприємстві?
6. Наведіть порівняльну характеристику типів виробництва.

Завдання 10.1

Необхідно:

Визначити обсяг реалізованої продукції у вартісному вираженні виходячи з наступних даних:

Дані для виконання:

Панчішні вироби – 550 шт

Жіночі пальто – 730 шт

Чоловічі пальто – 600 шт

Дитячі пальто – 400 шт

Гуртова ціна за виріб:

Панчішні вироби – 100 грн

Жіночі пальто – 1800 грн

Чоловічі пальто – 2100 грн

Дитячі пальто – 900 грн

Залишки готової продукції на початок планового року – 2530 тис.грн.

Вартість річної продукції, відвантаженої споживачу, але не оплаченої у базовому періоді – 1700 тис.грн.

Залишки нереалізованої продукції на кінець року склали 4880 тис.грн.

Завдання 10.2

Необхідно:

Обґрунтувати виробничу програму малого підприємства з виробництва металовиробів.

Дані для виконання:

Обґрунтувати виробничу програму малого підприємства з виробництва металовиробів із точки зору забезпеченості металом, якщо на плановий період підприємством укладено договори на поставку металу в обсязі 8 тон, а середня вага виробу – 0,85 кг. Коефіцієнт використання металу – 0,72. 30 % відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві. На плановий період металобаза має доставити споживачам 7500 шт. металовиробів.

Завдання 10.3

Необхідно:

Навести характеристики типів виробництва відповідно до ознак представлених в таблиці 1.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Характерні ознаки типів виробництва

Ознаки	Типи виробництва		
	Одиничний	Серійний	Масовий
Спеціалізація (номенклатура виробів)			
Стабільність номенклатури			
Ритмічність			
Обсяги виробництва			
Обладнання			
Розробка технології			
Вид інструменту, який			

використовується			
Кваліфікація робітників			
Виробнича собівартість продукції			

Завдання 10.4

Необхідно:

Навести перелік продукції та виробів для яких характерний кожен з наведених типів виробництва в таблиці 2.

Дані для виконання:

Таблиця 2

Характеристика продукції залежно від типу виробництва

Тип виробництва	Перелік продукції	Частота зміни виробів
Одиничний		
Серійний		
Масовий		

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 11. Виробнича і соціальна інфраструктура підприємства

План:

11.1. Виробнича і соціальна інфраструктура підприємства.

11.2. Система технічного обслуговування підприємства.

11.3. Планування соціального розвитку підприємства.

11.4. Відтворення і розвиток інфраструктури підприємства.

Питання для самоконтролю знань:

1. Які підрозділи належать до виробничої інфраструктури підприємства?
2. Чим зумовлюється зростання ролі та значення виробничої інфраструктури?
3. Охарактеризуйте функції системи технічного обслуговування підприємства.
4. Назвіть об'єкти соціальної інфраструктури підприємства.
5. Які основні завдання та функції розвитку соціальної інфраструктури підприємства?

6. Які існують проблемні питання збалансованості розвитку виробничої та соціальної інфраструктури підприємства?

Завдання 11.1

Необхідно:

На прикладі досліджуваного підприємства (за вибором студента) описати значення, склад і характеристику виробничої інфраструктури.

Дані для виконання:

Виробнича інфраструктура досліджуваного підприємства на вибір студента.

Завдання 11.2

Необхідно:

На прикладі досліджуваного підприємства (за вибором студента) описати значення, склад і характеристику соціальної інфраструктури. Навести складові та елементи соціальної інфраструктури підприємства.

Дані для виконання:

Соціальна інфраструктура досліджуваного підприємства за вибором студента.

Завдання 11.3

Необхідно:

Надати коротку характеристику систем технічного обслуговування підприємства. Відповідь оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Характеристика систем технічного обслуговування підприємства

Система технічного обслуговування підприємства	Характеристика	Система функцій
Ремонтне господарство		
Інструментальне господарство		
Енергетичне господарство		
Транспортне господарство		

Складське господарство		
------------------------	--	--

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 12. Прогнозування, планування і регулювання діяльності підприємства

План:

12.1. Прогнозування розвитку суб'єктів господарювання

12.2. Планування як основна функція управління

12.3. Система планів підприємства

12.4. Сутність та основні етапи стратегічного планування підприємства

Питання для самоконтролю знань:

1. В чому полягає сутність прогнозування діяльності суб'єкта господарювання?

2. Охарактеризуйте основні види планів, які використовуються в діяльності підприємства.

3. Назвіть зміст і завдання оперативно-календарного планування.

4. Який порядок розробки оперативних планів виробництва?

5. Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану.

6. Назвіть етапи стратегічного планування діяльності підприємства.

Завдання 12.1

Необхідно:

1. розробити схему із систематизацією завдань бізнес-планування;
2. намалювати алгоритм формування бізнес-плану підприємства;
3. навести класифікацію планів діяльності підприємства та їх характеристику.

Завдання 12.2

Необхідно:

Використовуючи інформацію наведену в таблиці 1, сформуванати бізнес-план малого підприємства кондитерської галузі.

Склад розділів і цілей бізнес-плану

Назва розділу	Склад розділу	Мета
1. Резюме	Основні результати та висновки бізнес-плану	Об'єктивна оцінка продукції, діяльності підприємства
2. Характеристика підприємства	Загальний опис компанії та бізнесу, аналіз ринкової стійкості, опис продуктів а послуг	Основа для аналізу і розрахунків
3. Маркетинговий план	Маркетингова ситуація, аналіз діяльності конкурентів, програма здійснення стратегії, аналіз рівня конкурентоспроможності	Вплив позитивних і негативних факторів попиту, купівельної спроможності, обґрунтування рівня продаж, формування цінової політики
4. Виробничий план	Опис виробничого циклу	Виявлення потреби у виробничих потужностях та трудових ресурсів, розрахунок рівня виробничих витрат
5. Управлінсько-організаційний розділ	Опис управління підприємством	Розрахунок потреби капіталу та кошторису загальновиробничих витрат
6. Фінансовий план	Аналіз ефективності проекту, проектування грошових потоків	Розрахунок фінансових показників, обґрунтування умовбеззбитковості
7. Оцінка і страхування ризиків	Аналіз типів ризиків, можливості його виникнення, можливі збитки	Розробка заходів попередження ризиків, форм та умов страхування

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 13. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції

План:

13.1. Поняття, класифікація та показники обсягу продукції.

13.2. Функції, принципи і концепції маркетингової діяльності на підприємстві.

13.3. Матеріально-технічне забезпечення виробництва.

13.4. Якість і конкурентоспроможність продукції.

13.5. Стандартизація і сертифікація продукції.

Питання для самоконтролю знань:

1. Назвіть основні напрями здійснення маркетингової діяльності на підприємстві.

2. Охарактеризуйте принципи маркетингової діяльності підприємства.

3. Матеріально-технічне забезпечення виробництва та його характеристика.

4. Які фактори впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства.

5. Назвіть індивідуальні та узагальнюючі показники якості продукції?

6. Які основні види браку продукції та причини його виникнення.

Завдання 13.1

Необхідно:

Визначити товарну, реалізовану, валову продукцію підприємства.

Дані для виконання:

Показник	Од. вим.	Значення
1. Виробництво продукції в натуральному вираженні: виріб А виріб Б виріб В	од.	550 700 600
2. Відпускна ціна одиниці продукції: виріб А виріб Б виріб В	грн	10000 12000 8000
3. Обсяг напівфабрикатів, що реалізуються на сторону	тис. грн	2200

4. Послуги виробничого характеру, що надаються на сторону	тис. грн	3000
5. Залишки незавершеного виробництва: на початок року на кінець року	тис. грн	1200 1400
6. Матеріальні та прирівняні до них витрати	тис. грн	17200
7. Вартість сировини та матеріалів замовника	тис. грн	240
8. Залишки нереалізованої продукції на: на початок року на кінець року	тис. грн	800 560

Завдання 13.2

Необхідно:

Визначити товарну, реалізовану, валову продукцію підприємства.

Дані для виконання:

Виробнича програма металургійного підприємства характеризується такими даними: готові вироби – 30570 тис. грн., товари культурно-побутового призначення – 294 тис. грн., роботи промислового характеру і послуги, виконанні на сторону, - 380 тис. грн., вартість запчастин випущених на сторону – 182 тис. грн.

Незавершене виробництво на поч.. року становило 115 тис. грн., на кінець – 122 тис. грн.

Залишки готової продукції на складах: на поч.. року – 80 тис. грн., на кінець – 66 тис. грн.

Завдання 13.3

Необхідно:

Навести способи підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємств легкої промисловості (не менше п'яти способів за кожною групою). Відповідь оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Способи підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємств легкої промисловості

Групи способів	Характеристика способів	Наслідки впливу впровадження способів для діяльності підприємств легкої промисловості
Технічні		
Організаційні		
Економічні		
Соціальні		

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 11, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5]

Тема 14. Валові витрати і ціни на продукцію

План:

- 14.1. Загальна характеристика витрат підприємства, їх класифікація і структура.
- 14.2. Кошторис виробництва: зміст та методика обчислення.
- 14.3. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції.
- 14.4. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції.
- 14.5. Обчислення собівартості окремих виробів.
- 14.6. Стратегія і шляхи зниження поточних витрат на підприємстві.

Питання для самоконтролю знань:

1. Надайте визначення поняття «витрати».
2. Обґрунтуйте актуальність управління витратами діяльності підприємства.
3. Який порядок формування виробничої собівартості продукції?
4. Яким чином порахувати витрати на одиницю обсягу товарної продукції?
5. Назвіть відмінність між прямими та непрямими витратами.
6. Охарактеризуйте напрями зменшення витрат на виробництво продукції.

Завдання 14.1

Необхідно:

Розрахувати точку беззбитковості в натуральному та грошовому вимірі враховуючи наведені нижче дані для виконання.

Дані для виконання:

Підприємство виготовляє та продає радіодеталі. Змінні витрати підприємства на одиницю продукції складають: виробничі – 100 грн, витрати на збут – 15 грн, адміністративні – 35 грн, а загальні поістійні витрати – 35 000 грн. Ціна продажу одиниці продукції – 250 грн. Поточний обсяг виробництва та реалізації продукції за місяць становить 400 од., що знаходиться в межах релевантного діапазону.

Завдання 14.2

Необхідно:

Розрахувати маржинальний дохід на одиницю продукції, беззбитковий обсяг продажу, обсяг продажу, необхідний для отримання операційного прибутку в сумі 148500 грн.

Дані для виконання:

ТОВ «Макрос» спеціалізується на виробництві сільськогосподарської техніки та запасних частин до неї. Ціна за одиницю продукції становить 38,5 тис.грн. Змінні витрати на одиницю продукції 23,65 тис.грн. Постійні витрати за рік 222750 тис.грн.

Завдання 14.3

Необхідно:

Розрахувати виробничу та повну собівартість кожного виробу, а також оптову ціну, використовуючи нижченаведені дані калькуляції собівартості виробів.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Калькуляція собівартості виробів

№ п/п	Найменування статей калькуляції	Собівартість, грн.			
		Виріб А	Виріб Б	Виріб В	Виріб Д
1	Сировина та матеріали	69,55	130,32	102,14	143,92
2	Зворотні відходи	0,61	0,60	0,46	0,64
3	Основна заробітна плата	3,29	2,99	2,62	3,36

4	Додаткова заробітна плата	0,43	0,39	0,34	0,44
5	Відрахування на соціальні заходи	1,49	1,35	1,18	1,52
6	Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	15,37	13,96	12,22	15,69
7	Загальновиробничі витрати	0,50	0,45	0,39	0,51
8	Виробнича собівартість	??	??	??	??
9	Позавиробничі витрати	3,60	5,95	4,74	6,59
10	Повна собівартість	??	??	??	??
11	Прибуток	16,85	27,87	22,17	30,85
12	Оптова ціна	??	??	??	??

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5, 6]

Тема 15. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства

План:

15.1. Характеристика фінансової діяльності підприємства.

15.2. Фінансовий план підприємства.

15.3. Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства.

15.4. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства.

Питання для самоконтролю знань:

1. Назвіть основні елементи та характеристики фінансової діяльності підприємства.

2. Основні характеристики фінансового плану підприємства.

3. Порядок обчислення валового прибутку підприємства.

4. Чим відрізняються поняття «чистий дохід» та «чистий прибуток»?

5. Що таке «рентабельність» підприємства? Які підходи до розрахунку даного показника вам відомі?

6. Які основні показники розраховуються для оцінки фінансово-економічного стану підприємства?

Завдання 15.1

Необхідно:

Визначити загальну величину доходу від реалізації продукції підприємства, величину грошових надходжень, чистий дохід, валовий прибуток від реалізації продукції, чистий прибуток, рентабельність продукції за наведеними даними.

Дані для виконання:

1. Обсяг отриманої виручки від реалізованої продукції з ПДВ – 12 600 тис. грн. Підприємство не є платником акцизного податку.

2. Собівартість реалізованої продукції становить – 8200 тис. грн., у тому числі:

- виплати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи – 1700 тис. грн.

- матеріальні та прирівняні до них витрати – 6000 тис. грн.

- амортизація обладнання – 150 тис. грн.

- інші витрати – 350 тис. грн.

3. Дохід від реалізації цінних паперів – 35 тис. грн.

4. Дохід від здачі майна в оренду – 19 тис. грн.

5. Адміністративні витрати – 16 тис. грн.

6. Витрати на збут – 25 тис. грн.

Завдання 15.2

Необхідно:

Визначити чистий прибуток підприємства і здійснити його розподіл відповідно до положень визначених статутом.

Дані для виконання:

чистий дохід від реалізації продукції – 900000 грн.;

інші операційні доходи – 300 грн.

собівартість реалізованої продукції – 40000 грн.;

адміністративні витрати – 8300 грн.;

витрати на збут – 10650 грн.,

інші операційні витрати – 3000 грн.;

фінансові витрати – 10000 грн.;

ставка податку на прибуток – 18 %

Статутом підприємства визначені наступні напрями розподілу чистого прибутку:

- на виплату дивідендів засновникам 35 %

- формування резервного капіталу 15 %
- фонд розвитку виробництва – 50 %

Завдання 15.3

Необхідно:

Визначте суму чистого доходу та валового прибутку підприємства за звітний період.

Дані для виконання:

ТОВ «Омега» протягом року реалізувало продукції на суму 38717,9 тис. грн., в тому числі ПДВ – 6344,2 тис. грн. Акцизний податок за звітний період становив 101,5 тис. грн, собівартість реалізованої продукції – 30373,7 тис. грн.

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 10, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5, 6]

Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

План:

16.1. Економічна безпека суб'єктів господарювання.

16.2. Стратегія формування високого рівня економічної безпеки підприємства.

16.3. Характеристика та організаційні форми реструктуризації підприємства.

16.4. Санація (фінансове оздоровлення) підприємства.

16.5. Нормативне регулювання процедури банкрутства в Україні.

16.6. Процес ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання.

Питання для самоконтролю знань:

1. Назвіть класифікаційні ознаки та види економічної безпеки.
2. Які існують загрози економічній безпеці господарюючого суб'єкта?
3. Охарактеризуйте зміст економічної кризи підприємства.
4. Які є організаційні форми реструктуризації підприємств?
5. Механізм санації та цілі її проведення.

6. Назвіть причини банкрутства підприємства.

Завдання 16.1

Необхідно:

Навести характеристику цілей антикризового управління. Відповідь на завдання оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Антикризове фінансове управління – це система управлінських заходів із діагностики, упередження, нейтралізації і подолання кризових явищ та причин їх виникнення шляхом своєчасного реагування на зміни, спричинені зовнішнім середовищем через уведення в дію антикризових інструментів, що дають змогу усунути тимчасові фінансові ускладнення на підприємстві та подолати симптоми банкрутства.

Таблиця 1

Цілі антикризового управління та їх характеристика

Назва цілі	
Організаційні цілі	
Маркетингові цілі	
Фінансові цілі	
Виробничі цілі	
Кадрові цілі	

Завдання 16.2

Необхідно:

Зобразити графічно залежність між прибутком, обсягом реалізації продукції та її собівартістю. Розрахувати точку беззбитковості. Навести перелік факторів, які впливають на зміну рівня беззбиткового обсягу продажу. Яким чином можна уберегти підприємство від настання кризового явища.

Дані для виконання:

Виробнича потужність підприємства розрахована на випуск 1000 виробів, яка реалізується за ціною 30 тис. грн. Уся вироблена продукція реалізується, незавершеного виробництва та залишків готової продукції на складах немає. Постійні витрати становлять 5 млн.грн. Змінні витрати на одиницю продукції 14 тис.грн.

Завдання 16.3

Чи обов'язково ліквідується підприємство після задоволення вимог кредиторів, якщо в результаті реалізації його майна було отримано 5,5 млн грн? Вимоги кредиторів: з оплати праці – 650 тис. грн, з податків – 590 тис. грн, за витратами, пов'язаними із провадженням у справі про банкрутство, – 120 тис. грн, за кредитами банків – 3,8 млн. грн.

Завдання 16.4.

Необхідно:

Оцінити ймовірність банкрутства підприємства (за вибором студента) станом на початок і кінець звітного періоду застосувавши п'ятифакторну модель Е. Альтмана. Розрахунок оформити у вигляді таблиці 1

Дані для виконання:

П'ятифакторна модель Е. Альтмана.

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5,$$

де Z — рівень ризику банкрутства;

1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 1,0 - константи;

X_1 — відношення оборотного капіталу до валюти балансу;

X_2 — відношення нерозподіленого прибутку до валюти балансу;

X_3 — відношення валового прибутку до валюти балансу;

X_4 — відношення вартості власного капіталу до вартості всіх зобов'язань;

X_5 — відношення доходу від реалізації до валюти балансу.

Якщо значення рівня ризику банкрутства (Z) складає, то:

$Z < 1,8$ — тоді ймовірність банкрутства дуже висока (понад 80%);

$1,81 < Z < 2,7$ — висока (від 40% до 50%);

$2,71 < Z < 2,99$ — можлива (від 15% до 20%);

$Z > 3$ — дуже низька.

**Оцінка ймовірності банкрутства за п'ятифакторною моделлю Е.
Альтмана**

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
X_1		
X_2		
X_3		
X_4		
X_5		
Z		
<i>Оцінка ймовірності банкрутства</i>		

Рекомендована література:

Базова: [2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 15]

Інформаційні ресурси: [1, 3, 4, 5, 6]

4. Рекомендована література

Базова

1. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Хлевицька Т.Б., Голобородько А.Ю., Ромащенко О.С. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 215 с.
2. Дмитрієв І.А., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: навчальний посібник. Х.: ФОП Бровін О.В., 2018. 292 с.
3. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
4. Економіка підприємства / Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарєва та ін.; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426 с.
5. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.
6. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О.Болтянська. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
7. Про акціонерні товариства: Закон України № 514-VI від 17 вересня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
8. Про господарські товариства: Закон України № 1576 XII від 19.09.91 р. із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
9. Про оплату праці: Закон України №108/95 від 24 березня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

Допоміжна

1. Господарський кодекс України: від 16 січня 2003 року № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n2582>
2. Іванілов О. С. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 728 с.
3. Інструкція із статистики заробітної плати: Затв. наказом Міністерства статистики України № 323 від 11.12.95 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04#Text>

4. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII
URL: www.zakon.rada.gov.ua.
5. Косова Т. Д. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2017. 440 с.
6. Новіченко Л.С. Актуальні питання формування Звіту про управління підприємством. Економічний аналіз. 2018. № 4. С. 258-264
7. Новіченко Л.С. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 5. Том. 2. С. 134-142
8. Новіченко Л.С. Продуктивність праці: аналіз показників та резерви підвищення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2022. № 3. С. 21-28.
9. Новіченко Л.С. Платоспроможність суб'єкта господарювання: сутність, економічний аналіз та напрями підвищення. Наукові перспективи. 2022. № 3(21). С. 83-93.
10. Новіченко Л.С. Виробнича програма підприємства: зміст, фактори впливу та порядок формування. Збірник наукових праць «Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту». 2022. № 2. С. 55-61
11. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. URL: www.zakon.rada.gov.ua.
12. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 липня 2002 року № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
13. Про колективні договори і угоди: Закон України № 3356-XII від 1.07.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>
14. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України № 222-VIII від 2 березня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
15. Юрченко Н.Б., Кравчук Р.С., Запхляк І.Б., Василик І.І. Економіка підприємства: навч. посібник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 377 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України URL: www.me.gov.ua
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua